

Fler säkerhetsprövningar

– en utmaning för hela näringslivet

Sveriges
Ingenjörer

Innehåll

Innehåll	2
Sammanfattning	3
Om statistiken	3
Inledning	4
Vilka säkerhetsprövas?	5
Vad är en säkerhetsprövning?	5
Olika nivåer av säkerhetsklass	5
Säkerhetsprövning	5
Säkerhetsprövningar vid rekrytering	6
På tre av tio arbetsplatser har det gjorts säkerhetsprövningar	6
Antalet säkerhetsprövningar ökar snabbt	6
Nya branscher omfattas av säkerhetsprövningarna	8
Säkerhetsprövningar av redan anställda	8
Rekryteringsutmaningar i både privat och offentlig sektor	9
Risk för den långsiktiga kompetensförsörjningen	11

Författare:

Johan Kreicbergs
Fia Jonsson
Anna Ihrfors Wikström
Anna Sandgren

Sammanfattning

Sverige har gått in i ett nytt säkerhetspolitiskt läge. Ökat cyberspionage, informationspåverkan och hot från främmande makt påverkar inte längre bara myndigheter och försvaret – utan i allt högre grad även civila sektorer. Det märks tydligt i ingenjörers vardag. Säkerhetsprövningar, som tidigare mest förekom inom försvarsindustrin och på myndigheter, blir nu allt vanligare i branscher som energi, telekom, teknisk konsultverksamhet och kommunal sektor.

Sveriges Ingenjörer har följt utvecklingen genom en enkät till akademikerföreningar på ingenjörstata arbetsplatser och resultaten bekräftar bilden. På nästan en tredjedel av arbetsplatserna genomförs säkerhetsprövningar vid vissa nyanställningar. På en majoritet av dessa arbetsplatser uppger akademikerföreningarna att prövningarna blivit vanligare de senaste tre åren. En genomgång av Säkerhetspolisens årliga lägesbilder bekräftar denna bild. Antalet säkerhetsprövningar har ökat med mer än 30 000 eller 25 procent på bara tre år.

Det handlar inte längre bara om säkerhetsklassade befattningar inom försvaret. Idag kan även roller som lantmätare, ingenjörer i energiprojekt eller konsulter inom digital infrastruktur omfattas av prövning, beroende på arbetsuppgifternas känslighet.

Den ökande omfattningen av säkerhetsprövningar innebär betydande utmaningar för arbetsgivare, särskilt i samband med rekrytering. För säkerhetsklassade tjänster i klass 1 eller 2 krävs som regel svenskt medborgarskap, vilket i praktiken gör det svårt att täcka kompetensbehov genom arbetskraftsinvandring. I vissa fall räcker inte ens medborgarskap om det finns risk att en individ kan utsättas för påtryckningar, till exempel på grund av nära band till personer i andra länder. Säkerhetspolisen pekar särskilt ut Ryssland, Kina och Iran.

Samtidigt som behoven av säkerhetsprövad spetskompetens ökar, minskar tillgången på sådan kompetens. För att svenska företag ska förbli konkurrenskraftiga och myndigheter klara sina åtaganden krävs ledande teknisk expertis. Mot den bakgrunden är det oroande att antalet svenska doktorander inom teknikområdet har minskat med nära 40 procent sedan 2010¹. I dag utgörs en majoritet av doktoranderna vid tekniska lärosäten av personer från andra länder – varav en tredjedel kommer från just Ryssland, Kina eller Iran.

Om statistiken

Rapporten bygger på en enkät till ordföranden på akademikerföreningar på ingenjörstata arbetsplatser. Enkäten skickades ut till 727 respondenter och vi fick svar från 350. Svarsfrekvensen är därmed 48 procent.

¹ [Doktorandkrisen - ett hot mot svenskt välstånd](#)

Inledning

Sverige befinner sig i ett nytt säkerhetspolitiskt läge. Hot från främmande makt, cyberspionage och informationspåverkan har ökat, och det märks tydligt i vardagen för många ingenjörer. Säkerhetsprövningar, som tidigare främst förknippades med försvarsindustrin och vissa myndigheter, blir nu allt vanligare också i civila branscher som energi, telekom, kommunalt arbete och teknisk konsultverksamhet.

Säkerhetspolisens lägesbild för 2024/25 visar att både antalet säkerhetsprövningar och antalet verksamheter som omfattas av säkerhetsskyddslagstiftningen ökar. Det är en utveckling som Sveriges Ingenjörer följer noga.

För att bättre förstå hur spridda säkerhetsprövningarna är har vi skickat ut en enkät till akademikerföreningarna på ingenjörstata arbetsplatser. Vi analyserar om säkerhetsprövningarna ökat i omfattning och om det leder till svårigheter att rekrytera i företag och myndigheter.

Vilka säkerhetsprövas?

I Sverige genomförs alltid säkerhetsprövning av personer som ska anställas i säkerhetsklassade befattningar, i enlighet med säkerhetsskyddslagen. Detta gäller exempelvis tjänster inom Försvarsmakten, Polisen, Säkerhetspolisen samt vissa myndigheter med uppdrag inom totalförsvaret eller beredskapsfunktioner. Typiska exempel på sådana befattningar är IT-säkerhetsspecialister och ingenjörer inom försvarsindustrin eller energiförsörjningssektorn.

Även andra ingenjörer i yrken som normalt räknas som civila kan också omfattas. Det kan till exempel gälla lantmätare eller mätningingenjörer som utför fältarbete i områden som är känsliga ur ett försvars- eller kriminalvårdsperspektiv. Andra exempel är tjänster inom samhällsviktig infrastruktur, projekt kopplade till energiförsörjning eller utveckling av digitala system med kritiska funktioner.

Vad är en säkerhetsprövning?

Olika nivåer av säkerhetsklass

Det finns tre nivåer av säkerhetsklass, 1, 2 och 3, som skiljer sig åt beroende på hur känsliga uppgifter den anställda/uppdragstagaren kommer i kontakt med samt hur stor skada personen skulle kunna åsamka Sveriges säkerhet. Säkerhetsklass 1 innebär högsta krav på personalsäkerhet. För säkerhetsklass 1 och 2 krävs vanligtvis svenskt medborgarskap.

Säkerhetsprövning

Den som ska delta i verksamhet som har betydelse för Sveriges säkerhet måste genomgå en särskild bedömning, en säkerhetsprövning. Säkerhetsprövningen genomförs med stöd av säkerhetsskyddslagstiftningen och syftar till att klargöra om personen kan antas vara lojal mot de intressen som skyddas i säkerhetsskyddslagen och i övrigt är pålitlig ur säkerhetssynpunkt.

Säkerhetsprövningen omfattar bland annat en grundutredning, som kan innefatta kontroll av betyg, referenser och ekonomi, samt en säkerhetsprövningsintervju. Intervjun kan bland annat beröra familjeförhållanden, utlandsvistelser och aktivitet på sociala medier. Därtill genomförs en registerkontroll, vilken kräver den prövades samtycke. Registerkontrollen kan visa om det finns uppgifter om personen i register som omfattas av lagen (1998:620) om belastningsregister, lagen (1998:621) om misstankeregister samt lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område.

Uppföljning av säkerhetsprövningen görs löpande så länge personen deltar i säkerhetskänslig verksamhet. En person som inte uppfyller kraven för godkänd säkerhetsprövning får inte anställas, eller på annat sätt delta, i den säkerhetskänsliga verksamheten. En förnyad icke godkänd säkerhetsprövning avseende en redan anställd person kan därmed innebära att det föreligger sakliga skäl för uppsägning, såvida det inte finns möjlighet till omplacering till arbete som inte kräver godkänd säkerhetsprövning.

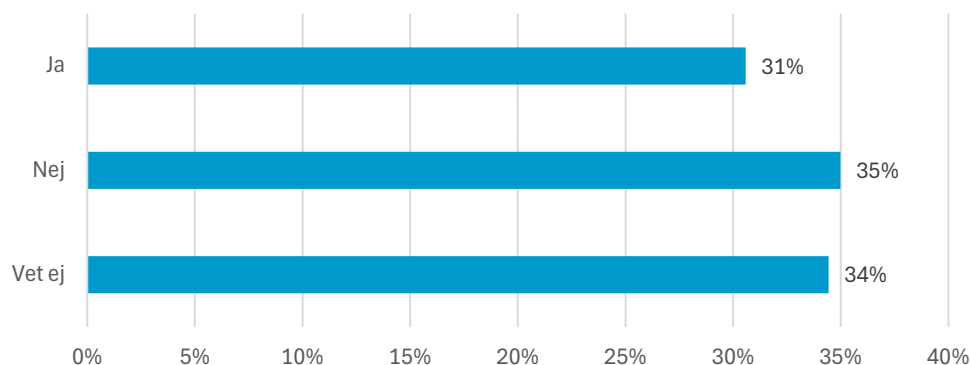
Säkerhetsprövningar vid rekrytering

På tre av tio arbetsplatser har det gjorts säkerhetsprövningar

Inom försvarsindustrin och på myndigheter har det länge varit vanligt att kandidater säkerhetsprövas innan de anställs. I våra samtal med lokala fackklubbar har det dock framkommit att säkerhetsprövningar blivit allt vanligare även inom andra verksamheter. För att undersöka detta närmare har vi genomfört en enkätundersökning riktad till ordförandena vid 727 lokala fackklubbar (akademikerföreningar). Av dessa besvarade 350 enkäten. Resultaten visar att säkerhetsprövningar numera förekommer på betydligt fler arbetsplatser än enbart inom försvarsindustrin och myndigheter. Nästan en tredjedel av de tillfrågade akademikerföreningarna uppger att säkerhetsprövningar har genomförts i samband med nyrekryteringar.

Som kommentar till frågan om man har genomfört säkerhetsprövningar vid rekrytering av ny personal säger en person: "Säkerhetsprövningar är avgörande för att skydda vår verksamhet." En annan uttrycker det så här: "Vi har ännu inte sett behovet av omfattande säkerhetsprövningar." Ytterligare en respondent förklarar: "För närvarande görs en bakgrundskontroll, samt ett urinprov för att utesluta narkotikabruk. Finns än så länge ingen 'säkerhetsprövning' i det avseende som till exempel försvarsindustrin behöver. Men jag utesluter inte att det kommer även i vår industri."

Figur 2. Har arbetsgivaren genomfört säkerhetsprövningar vid rekrytering av ny personal?

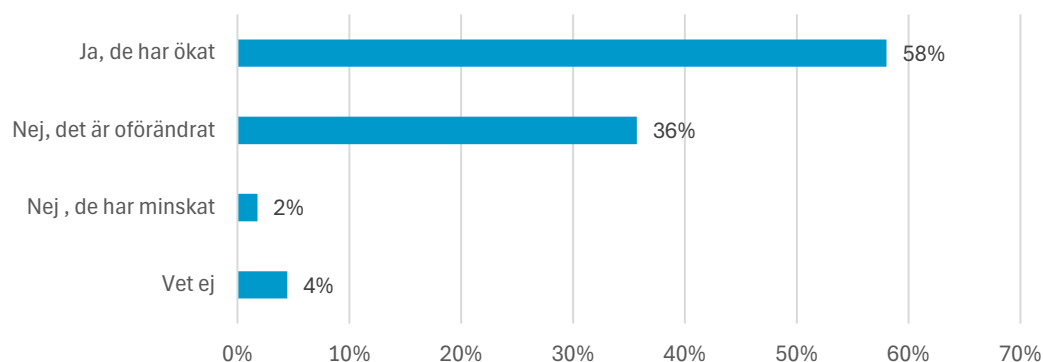

Källa: Enkätundersökning till akademikerföreningar.

Antalet säkerhetsprövningar ökar snabbt

På de arbetsplatser där det förekommer säkerhetsprövningar vid rekryteringar är det en klar majoritet av akademikerföreningarna som uppger att det blivit allt vanligare. Endast ett par procent anser att det blivit mindre vanligt. Bland kommentarerna till frågan om antalet säkerhetsprövningar har förändrats de senaste tre åren säger en person: "Vi har sett en markant ökning i behovet av säkerhetsprövningar för att möta dagens utmaningar." En annan kommenterade: "Det är viktigt att vi håller oss uppdaterade med de senaste säkerhetskraven."

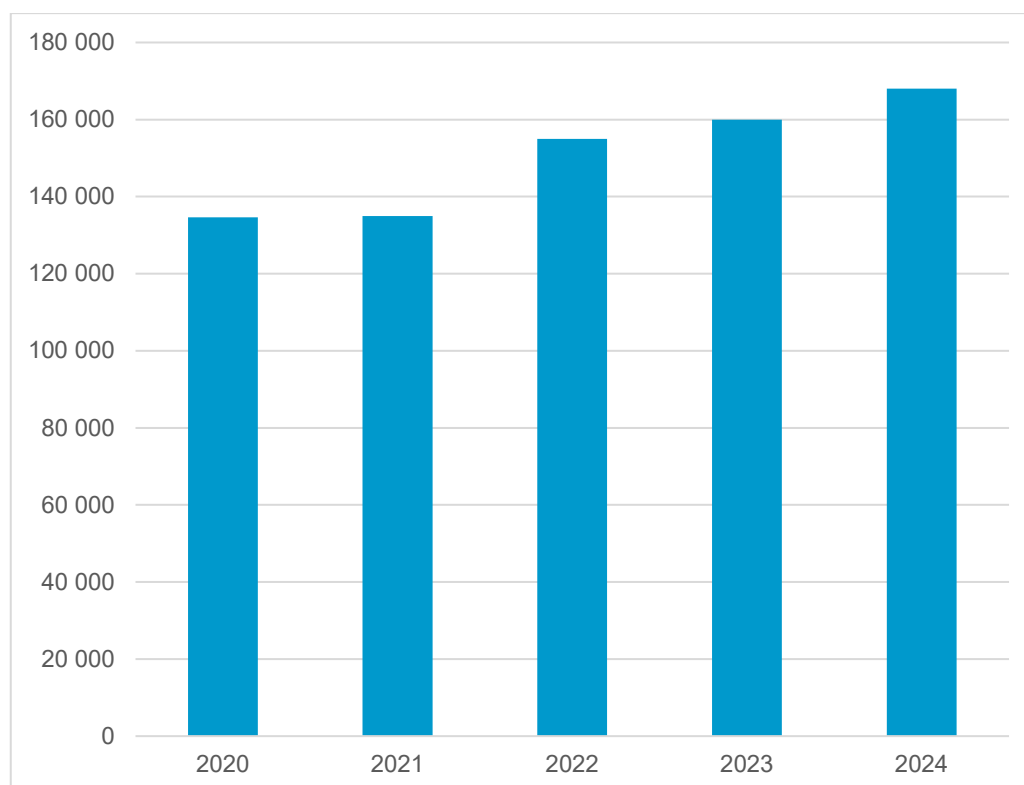
Figur 3. Är det din uppfattning att antalet säkerhetsprövningar vid nyrekrytering har förändrats de senaste tre åren?

Källa: Enkätundersökning till akademikerföreningar.

Bilden av att antalet säkerhetsprövningar ökar snabbt bekräftas också av Säkerhetspolisen. Vi har sammanställt uppgifter från Säkerhetspolisens årliga publicering av lägesbilden. Där framgår att bara mellan 2021 och 2024 har antalet säkerhetsprövningar ökat med mer än 30 000 eller cirka 25 procent. Säkerhetspolisen tog år 2024 emot cirka 168 000 nya ansökningar om registerkontroll. Bakomliggande faktorer bedöms av Säkerhetspolisen bland annat vara att fler personer deltar i säkerhetskänslig verksamhet till följd av uppbyggnaden av totalförsvaret. I siffran ryms även medkontrollerad, det vill säga personer som är make/maka eller sambo till personer som ska anställas i säkerhetsklass 1 och 2.

Figur 1. Antalet säkerhetsprövningar per år sedan 2020

Källa: Egen bearbetning av Säkerhetspolisens lägesbild 2020, 2021, 2022-2023, 2023-2024, 2024-2025

Nya branscher omfattas av säkerhetsprövningarna

Bland dem inom försvarsindustrin som har besvarat enkäten är det avsevärt färre som uppger att de ser en ökning av antalet säkerhetsprövningar. Detta kan förklaras av att sådana prövningar länge har genomförts i stor utsträckning inom sektorn. Ingen av respondenterna inom försvarssektorn har svarat nej på frågan om säkerhetsprövningar genomförs vid rekrytering av ny personal.

Det är alltså i andra verksamheter än inom försvaret som det blivit vanligare med säkerhetsprövningar. När omkring var tredje akademikerförening uppger att det skett säkerhetsprövningar vid nyanställningar är det uppenbart att prövningarna spridit sig till stora delar av näringslivet. Det finns flera orsaker till det. En orsak är att det osäkra geopolitiska läget tvingat många verksamheter till ett större säkerhetstänkande. En annan är att den kraftiga försvarsupprustningen har gjort att både myndigheter som till exempel Försvarsmakten och Försvarets materielverk (FMV) ökat sina inköp kraftigt. Detsamma gäller företag inom försvarsindustrin som vuxit snabbt under de senaste åren. I deras roller som inköpare ställer både försvarsföretagen och myndigheterna krav på sina leverantörer att de utför sin produktion med säkerhetskontrollerad personal.

Den digitala utvecklingen spelar också en viktig roll. I takt med att allt fler produkter och system kopplas upp och kan fjärrstyras ökar behovet av säkerhet. Ett exempel är fordon som samlar in information om geografisk position och skickar data via nätverk, vilket medför att även tillverkare och leverantörer inom fordonsindustrin kan omfattas av säkerhetsprövningar.

En liknande utveckling syns inom andra branscher där många ingenjörer är verksamma. Inom energisektorn, där el-, gas- och vattenförsörjning utgör samhällskritiska funktioner krävs hög tillförlitlighet och skydd mot störningar. Inom IT- och telekomområdet hanteras infrastruktur som är avgörande för både privat och offentlig kommunikation. Finanssektorn är beroende av stabila och skyddade system, inte minst för att förhindra cyberattacker och informationsläckor. Även inom hälso- och sjukvården finns ett ökande behov av säkerhet kring digitala journalsystem, medicinteknik och informationshantering. Detsamma gäller inom livsmedelsförsörjningen, där digitaliseringen av logistik och produktion har skapat nya sårbarheter.

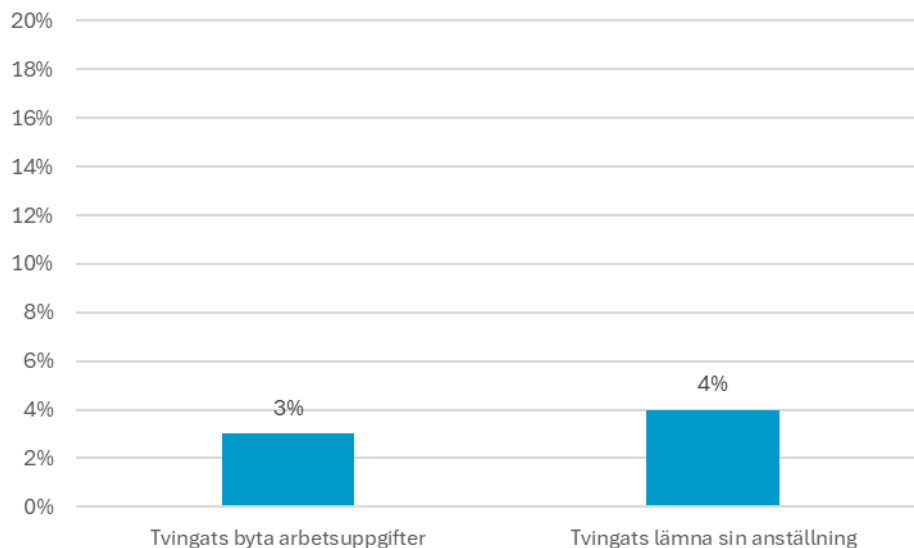
Sammantaget innebär detta att allt fler arbetsgivare inför säkerhetsprövningar. För ingenjörer kan det få betydelse både för hur man anställs och för vilka typer av uppdrag man kan få.

Säkerhetsprövningar av redan anställda

Säkerhetsprövningar sker inte bara vid nyrekryteringar. Även personer som redan är anställda på en viss tjänst måste ibland genomgå en säkerhetsprövning. Det kan bero på att tjänsten tidigare inte krävde en säkerhetsprövning men att det gjorts en ny bedömning. Men säkerhetsprövningarna ska också följas upp kontinuerligt vilket kan leda till en ny bedömning. I vissa fall kan det här innebära att en person som haft sin tjänst under många år tvingas till en omplacering eller helt förlorar sin anställning. Det är relativt få akademikerföreningar som uppger att deras medlemmar tvingats lämna sina tjänster på grund av säkerhetsprövningar, men det förekommer. Omkring 3 procent av akademikerföreningarna uppger att medlemmar blivit omplacerade efter en säkerhetsprövning och 4 procent att medlemmar tvingats lämna arbetsplatsen.²

² Samma akademikerförening kan ingå i båda grupperna om de både haft medlemmar som omplacerats och andra som tvingats lämna arbetsplatsen helt.

Figur 4. Andel akademikerföreningar som uppger att medlemmar blivit omplacerade eller tvingats lämna sin anställning helt efter en säkerhetsprövning

Källa: Enkätundersökning till akademikerföreningar.

Andelarna som redovisas ovan avser alla akademikerföreningar som svarat på enkäten. Studerar vi däremot enbart de föreningar där det genomförs säkerhetsprövningar uppgår andelarna till 9 respektive 15 procent. Det bör också påpekas att det kan finnas ett betydande mörkertal i dessa andelar. Akademikerföreningarna informeras inte regelmässigt om det sker säkerhetsprövningar och det är inte säkert att medarbetaren själv vill informera om att hen inte klarat prövningen.

Rekryteringsutmaningar i både privat och offentlig sektor

Säkerhetsprövningar tillämpas i allt större utsträckning vid rekrytering till såväl privat som offentlig sektor. Denna utveckling kan innebära svårigheter att hitta rätt kompetens för arbetsgivarna, särskilt när det handlar om ingenjörsyrken, där arbetslösheten länge har varit låg och där många arbetsgivare redan idag uppger att det är svårt att rekrytera.

För säkerhetsklassade tjänster, särskilt inom klass 1 och 2, ställs ofta krav på svenskt medborgarskap. Detta utesluter möjligheten till arbetskraftsinvandring som lösning på problemet att hitta rätt kompetens. Dessutom är det inte självklart att en kandidat som är svensk medborgare och som i övrigt uppfyller alla krav klarar en säkerhetsprövning. Personliga kopplingar till individer i länder som bedöms utgöra säkerhetshot – exempelvis genom familjeband eller nära relationer – kan medföra att kandidaten anses vara sårbar för

yttre påtryckningar. Säkerhetspolisen pekar särskilt ut Ryssland, Kina och Iran som exempel på sådana länder.³

En annan aspekt är att säkerhetsprövningarna drar ut på tiden vid nyrekryteringar. Från ett beslut om rekrytering kan det ta nära ett år innan personen kan börja, vilket ökar risken att kandidaten hinner välja ett annat jobb. De långa rekryteringsprocesserna begränsar även möjligheterna att tillsätta kortare vikariat inom vissa befattningar.

Av de akademikerföreningar som uppgett att säkerhetsprövningar förekommer vid nyrekryteringar, svarar knappt var femte att detta har försvårat rekryteringsprocessen. Det kan uppfattas som en relativt låg andel, särskilt med tanke på att vissa kandidater utesluts från tjänsterna i samband med säkerhetsprövningen. En möjlig förklaring är att personer från vissa länder redan tidigare inte varit aktuella för dessa tjänster – även innan formella säkerhetsprövningar infördes.

Dessutom ser vi att omkring hälften av akademikerföreningarna är osäkra på om prövningarna försvårat rekryteringarna. Det finns flera skäl till detta. Det är långt ifrån säkert att det är många kandidater som verkligen faller på själva säkerhetsprövningen. Istället faller de bort genom att de inte söker tjänster där det redan i annonsen anges att tjänsten är säkerhetsklassificerad eller att de sorteras bort långt innan själva prövningen, eftersom de till exempel kommer från länder som räknas som säkerhetshot.

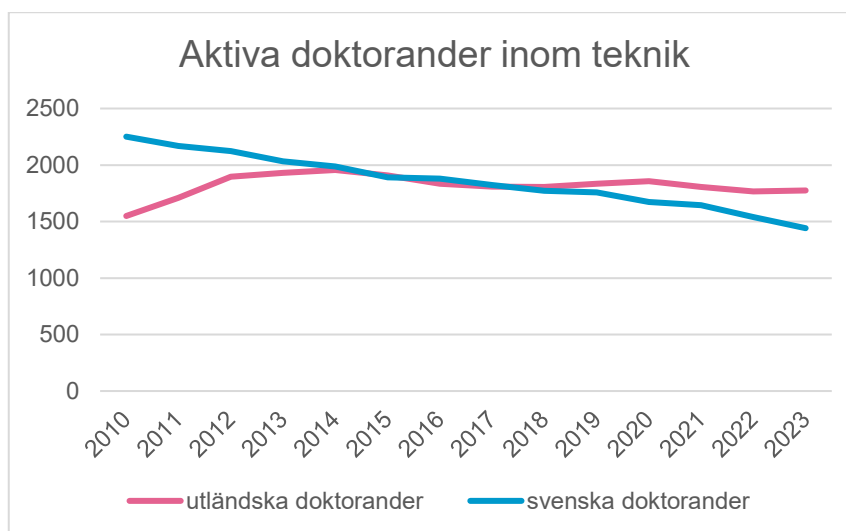
³Orolig omvärld skapar hot i Sverige - Säkerhetspolisen

Risk för den långsiktiga kompetensförsörjningen

På längre sikt står det klart att kraven på ökat säkerhetstänkande kommer att innebära utmaningar för kompetensförsörjningen och därmed för välbefindandet. Ska vi ha världsledande teknikföretag i Sverige måste vi ha tillgång till världsledande ingenjörer i landet. Det finns inget som tyder på att utvecklingen mot fler säkerhetsklassade tjänster kommer att avstanna. Den digitala utvecklingen gör att allt fler produkter och tjänster kan fjärrstyras, övervakas eller manipuleras – därmed finns det säkerhetsrisker i allt fler verksamheter.

Mot denna bakgrund är det alarmerande att intresset för svenska studenter att skaffa sig ledande teknisk kompetens ser ut att minska.

Figur 5. Svenska och utländska aktiva doktorander inom teknik

Källa: SCB, UKÄ.

Antalet svenska doktorander inom teknikområdet har minskat med hela 36 procent sedan 2010. Idag utgör utländska doktorander över hälften av samtliga doktorander inom teknikområdet. En tredjedel av dessa kommer från Ryssland, Kina eller Iran – länder som klassas som högriskländer.⁴

⁴ Sveriges Ingenjörer (2025), Doktorandkrisen – Ett hot mot svenskt välbefindande

